

મોતી માહાલ.

સખનાર શ્રી હાપાલી પ્રસાદ દેવનાથ

પત્તાલાલ હાથ્યાભાઈ ઝેવેરી.

પ્રગાળિય કચ્છાવુ દેશાવુ આવાઇ ગઇ તુરતું

મુદ્રય ૧ આના

નખખા બાંધાની બહેનો માટે

પ્રદર વિનાશક.

સ્ત્રીઓના ગુપ્ત દરદોની અકસીર દવા.

હજારો સ્ત્રીઓ અને મિડનાઈક આ દવાની આટલી હમેશાં ઘરમાં રાખવા ભલામાનુ કરે છે અને ત્યારે કોઈપણ પ્રકારનાં દરદો (નખખા), અટકાવ સાફ ન આવે, પેટુંના દુખાવો, લોહીવા, કમુવાવડ, ગર્ભાગયનો મોઝંત, છાતીમા દાદ, છાંડ, મગજની નખખા, લાથ પગની અગતરા કન્મગનો દુખાવો વિગેરે 'દરદો માત્રમ પડ છે ત્યારે તેઓ પ્રદર વિનાશકનો ઉપયોગ કરે છે. માત્ર આદ્ય દિવસમાં તેની અસર અનાવે છે અને શરીર તંદુરસ્ત અનાવે છે (પરબ્યવદાર ખાનગી રહેશે) ખાત્રી માટે ૮ દિવસની દવા મંગાવી. ૩ ૧-૬-૦ આટલી ૧ ની કી. ૩ ૨-૮-૦ પોમ્ટેજ ૩ ૦-૩-૦ માત્ર ૦-૩-૦. ની ટ્રીકોટા ખાત્રી ૧૦૦૦ વર્ષનું મુંદર ફેલેન્ડર તથા સ્ત્રીરોગ ચિકિત્સાનું પુસ્તક મફત મંગાવો.

ખંભાત (૧૧) (કુજરાત).

પ્રદર વિનાશક ઓફીસ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાક્ષિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૫૮૧ વર્ગ

પુસ્તકનું નામ મોતીમહાલ

વિષય ૬ - ૩

મોતી મદાલ

અમદાવાદ
ગાંધીજી
મુકરાલી કોપીરાઈટ મંદિર

કામાંઓ નૈવ પશ્યતિ.

છે ઈશક એવી વસ્તુ કે, જે સ્વાર્થને નથી માનતી;
લગ્ન તથા જન માનને પણ, તે કદા ન પિછાનતી.

“ નલિનીકાંત ! હવે તમાગ કથનપર મને સેજ પણ વિશ્વાસ
એસતો નથી ડિમેંબરની પહેલી તારીખ સુધીમાં ગમે તેમ કરીને
૮૦ હજાર મને આપવા પડશે. અથવા કુમુદિનીને મારે હસ્તગત કરવી
પડશે. આ એ વસ્તુમાંથી કોઈ પણ વસ્તુ મારે હસ્તગત ન કરશો તો
આપના મોતી મદાલ ' નો હું કોર્ટ માર્કિતે કબજે લઈશ ”
આમ કહી સૂર્યકાંતે નલિનીકાંતની રજા લીધી.

સૂર્યકાંતનો દેસ છેક અપ-ટુ-ડેટ ફેશીનનો હતો. ઇંગ્લાંડની
સફર કરી આવ્યા પછી કંટી પોશાક તેને અત્યંત તિરસ્કાર પાત્ર
અર્થ પડ્યો હતો. તેથી તેણે સર્વ બાબતોમાં યુરોપીયન પદ્ધતિ દાખ-
લ કરી હતી. બોલવું, ચાલવું, ખાવું, પીવું, સર્વમા બસ પ્રાશ્નાત્મ્ય
અનુકરણ ! સૂર્યકાંતના શરીરનું વર્ણન કોઈ કરતું નહિ કિંતુ સર્વ
તેના દેસની તારીફ કરતા. તેના વડિલ કાઠિયાવાડના એક સુપ્રસિદ્ધ
જાગીરદાર હતા. તેઓ વત્તી તો અમદાવાદના હતા કિંતુ જર્માન
કાઠિયાવાડમાં હતા. જાતિએ ઔદિચ્ય બ્રાહ્મણ હતા. વડિલના સ્વર્ગવાસને

આઠ વર્ષ અને માતૃશ્રીના સ્વર્ગવાસને ત્રણ વર્ષ થયા પછી સૂર્યકાંતે બોમ્બે યુનિવર્સિટીની ડીગ્રી મેળવી ઈંગ્લેંડ ઉપડ્યા આ સફરમાં ઈંગ્લેંડની મેળ બોગવવા શિવાય બીજાં કંઈ તેનો હેતુ ન હતો. બે વર્ષ ઈંગ્લેંડમાં એનઆઈ ઉરાડી સ્વદેશ પ્રતિ શેઠશ્રીનું આવાગમન થયું. તેના દૂરનીએ તેની સર્વ મિલકત તેના તાબામાં સોંપી. સૂર્યકાંતે તરતજ પોતાના સરખા એક ધનાઢ્યની પુત્રી જોડે પોતાના વિવાહ કર્યો. મહિનો દોઢ મહિનો વિત્યો ન વિત્યો એટલામાં તેણે પોતાના એક સહાધ્યાયની ભગિનીનું પાણિ ગ્રહણ કર્યું અને શોક્યનું સાલ જીતી પત્નીને કમે ચોંટ્યું. સૂર્યકાંત ગૃહ કલેશથી કટાણી અલૌકિક મુંબાપુરીમાં આવ્યો અને ત્યાંજ સ્થાયી રહેવાનો નિશ્ચય કરી ચોપાટીપર એક બંગલો વસાવ્યો. એજ અરસામાં મેડમ જેકસનનું સુપ્રસિદ્ધ સર્કસ મુંબઈમાં આવ્યું હતું. તે સર્કસની એક તરણી મિસ કલોરિંજર નામક નૃતિકા [નાયનારી] ઉપર તેની દ્રષ્ટિ બગડી. સૂર્યકાંત સરખા ગર્ભશ્રામંત તરણીને દશ પાંઉડના પગાર માટે પરદેશી પ્રેક્ષકો સન્મુખ નાયનારી એક ઈંગ્લેંડની લિલ્લુક પુત્રીને વશ કરવાનું અશક્ય ન હતું. તેણે મેનેજર જોડે વળ બાંધી કલોરિંજર જોડે ઓળખાણ પાડી. ધીમે ધીમે કલોરિંજર પોતાના એક ગોઠિયા સહિત ‘આર્થન કુટિર’ નામક સૂર્યકાંતના ભવ્ય બંગલામાં આવવા લાગી. કલોરિંજર અસ્સલ યુરોપિયન હતી અર્થાત્ તે અને તેના ગોઠિયા બારદનનો મિ-ળજ એક મોટા જેટલમેનના ફેમિલીને સોભે એવો હતો.

કલોરિંજરના તાબામાં એક સ્વતંત્ર ડૉગકાર્ટ સોંપવામાં આવેલી હતી. કોઈ કોઈ સમય સૂર્યકાંત કલોરિંજર (સ) જોડે બેસીને જતો, અને કોઈ કોઈ સમય તેની સંગાથે બારદન દ્રશ્યમાન થતો.

‘હતો. સૂર્યકાંતને જમીનનું મોટું ઉત્પન્ન થતું હોવાથી ક્ષોરિંજરને કોઈ પાતની ઓછપ આવવા દેતો હતો નહિ. પરંતુ આ બધું તે શા માટે કરતો હતો ? તે તેના ગુણુપર નહિ કિંતુ રૂપપર મોહાંધ અન્યો હતો. તે પોતાની વિષય લાલસા પરિપૂર્ણ કરવા તેનો દાસ અન્યો હતો કિંતુ તે સમજતો ન હતો કે—

‘છે વિષય દુઃખનું મૂળ, સાચું શૂળ, આખર ધૂળ છે.’
સૂર્યકાંતનો લેવડ દેવડનો વ્યાપાર જેમ ચાલતો હતો તેમ ચાલે છે અને અત્યંત મોજમાં તે પોતાનું આયુષ્ય વ્યતિત કરે છે.

“પિતાજી ! આજ તમે આટલા બધા ઉદાસ ક્યમ દેખાઓ છો ?”
૧૩ વર્ષની એક કામલ બાલિકાએ પોતાના પિતાને પ્રશ્ન પાડ્યો. નલિનીકાંતના નેત્રામાંથી એ અશ્રુચિંદુ ભૂમિપર પડ્યા. આ સમયે કુમુદિનીને કંઈ પણ ઉત્તર મળ્યો નહિ. આવી સ્થિતી જોઈ કુમુદિનીએ પ્રયાણ કર્યું. નલિનીકાંત એક સમયે સૂર્યકાંત જેટલા જ શ્રીમંત હતા. પરંતુ મદિરા અને બુગારના નાદે તેમને મૂઢલીસ બની પી દીધા હતા. ફક્ત તેમની પાસે હાલ વાલંકશ્વર પરનો ભવ્ય અંગણો ‘મોતી-મહાલ’ અવશેષ રહ્યો હતો. એ પણ લેણદારોના હસ્તકમાં આજ જશે કે કાલે એમ થઈ રહ્યું હતું. નલિનીકાંતને દરરોજ એક ગ્લાસ અરસણ પોટવાઈન શિવાય ચાલતું ન હતું. તે જો ન મળે તો તેમનું મસ્તક ભ્રમિષ્ટ બનતું અને મુખમાંથી યદ્વા તદ્વા બહી જવાતું. ગમે તે થાય કિંતુ એક ગ્લાસ પોટવાઈન શિવાય ચાલતું નહિ. આવી એમની સ્થિતિ હતી. નલિનીકાંતને દશ

[૪]

પાંચ શાહુકારો પૈકી સૂર્યકાંતનું દેવું વિશેષ હતું. અને હવે નલિનીકાંત કાંતની ઇજ્જત રહે એમ ન હતું. ‘ મોતી-મહાલ ’ પર ઘણાનો ડાળો હતો અને મોતી-મહાલ જો નલિનીકાંત વેચે તો સર્વ કર્જ શીટ અને ઉપર કંઈ બાકી રહે. કિંતુ આ સર્વ કર્જ લેણુદારો પૈકી એકલો સૂર્યકાંતજ ભરી શકે એમ હતું. આ સર્વ લેણુદારોના ત્રાસમાંથી છુટવાનો એકજ ઉપાય હતો, અને તે ઉપાય સૂર્યકાંતને કુમુદિની અર્પણ કરવી અર્થાત્ પોતાની એકની એક લાડકવાયી પુત્રિને દુ ખના મહાસાગરમાં ધોંટલી દેવાનું નીચપણું વાપરવું. પરંતુ આજે તેને રોકડ રકમની જરૂર હતી અને તે રકમ કયા પ્રકારે મેળવવી તેની તજવીજમાં તે હતો. જુગાગનો નાદ, મઘનું વ્યસન, અને લેણુદારોનું દ્વાર સમીપ ત્રાસ ઉપજાવવું, એ એના નેત્ર સંમુખ તરવરવા લાગ્યું. વળી ડિમેંજરની પહેલી તારીખ તે કંઈ પાંચ વ્શ વર્ષની મુદત ન હતી. ફક્ત એજ દિવસ રહ્યા હતા ૪૮ કલાકમા ૮૦ હજાર રૂપીઆ મેળવવા અશક્ય છે એમ નલિનીકાંતને ખાત્રા થઈ. તેથી આખરે તેણે વિચાર્યું ‘ મોતી-મહાલ ’ વેચી આપણી આખર ખોવા કરતા માતૃહિન કુમુદિની સૂર્યકાંતને અર્પણ કરવી આવા સમયમા નલિનીકાંત શુ વ્યવસ્થા કરશે તે પ્રતિ સર્વનુરૂપ લગ્ન હતું. જોકે નલિનીકાંત તદત મુકલિસ થઈ ગયો હતો પરંતુ તેમની પાસે ઘરેણાંમાં એક જુનો ‘ કાલિકા માતાનો હાર ’ હતો.

અત્યંત પુરાતન સમયથી આ હાર નલિનીકાંતના ગૃહમાં હતો દર વર્ષે માતાની આઠેમને દિને એમના અમદાવાદના ગૃહમાં કાલિકા માતાની ભવ્ય મૂર્તિના કંઠમાં આ હાર આરોપણ થતો, અને ચાર દિન એક વર્ષમાં નલિનીકાંત પૂજા કરવા માત્ર અમદા-

પ્રાદ જતા. એમનું કુટુંબ કાલિકા ભક્ત હતું અને તે દિને હજારો મનુષ્યની મેદનિ કાલિકામાતાના દર્શન કરવા અને કેટલા તો ખાસ એ હાર નિરખવા; ભરાતી. જે ગૃહમાં તેઓ અમદાવાદ ગહેતા તે ગૃહ લગભગ ભાંગી ગયા જેવું હતું અને ભાગ્યેજ કોઈ એના ૫૦૦ રૂપીઆ આપે. તેથી તેઓ મુંઝામ રહેતા. હારના મધ્ય ભાગમાં એક દિવ્ય હીરો હતો અને બીજા આસપાસ માણિક્ય, લીલમ, માંકિતક, હતાં. આ સર્પની કિંમત લગભગ એક લક્ષ રૂપીઆ ગેટલી હતી. ‘કાલિમાતાનો હાર’ એ નલિનીકાંતના ગૃહના ભૂપણનું કેન્દ્ર હતું. નલિનીકાંતની ઈચ્છા એ હાર વેચી નાખવાની હતી પરંતુ જો એ ઈચ્છા અમલમાં મકે તો ન્યાતમાં રહેવું તેને ભારે થઈ પડે એમ હતું. એક દિન ‘કાલિમાતાનો હાર’ વેચી નાંખવો, બીજે દિને ‘મોતી મહાલ’ વેચી નાખવો તો ત્રીજે દિન ‘કુમુદિની’ ને દુષ્ટ નરાધમ સૂર્યકાંતને વેચી માંજ કરવી. એમ વિચાર કરતો છેવટનો વિચાર તેણે અમલમાં મૂકવા વિચાર્યું.

ડિંબરની પહેલી તારીખનું આ પ્રભાત હતું.

સૂર્યકાંત લેન્ડો ગાડીમાં બેસી કેલોરિંગર સહિત પધાર્યા. કેલોરિંગરનો આજનો ભપકો પ્રેક્ષણિય હતો. સૂર્યકાંત તેની સર્વ હોંશ પરી પાડતો. નલિનીકાંતે ઉભયનું સન્માન કર્યું, સૂર્યકાંતને કુમુદિની આપવાનું જણાવ્યું. સૂર્યકાંતને ‘ન ભૂતા ન ભવિષ્યતિ’ જેટલો આનંદ થયો. કારણકે તેણે પ્રથમ કુમુદિનીને જોઈ ત્યારથીજ તેણે વિચાર્યું હતું કે આવું રત્ન જો આપણને મળે તો આપણો સંસાર સુખી નીવડે. તેની આ કલ્પના અતિ ઉચ્ચ હતી. પરંતુ શું તે

[૬]

પોતાનું ઈચ્છીપણું જોડી દેતે ? કલોરિંજર જેવી નવચાવનાઓને તો તે સાથેજ રાખતે. પરંતુ તે મૂઢ સમજતો નહતો કે:—

છે ઈશક સારો બાગ પણ, તેમાં હવા સારી નથી.
છે ઈશક સારો સાથ પણ, તેમાં વફાદારી નથી;
છે ઈશક મોહક રત્ન પણ, તેમાં ન સાચો રંગ છે,
સુખ કંઈ નથી એ ઈશકમાં દુઃખ દુઃખનોજ પ્રસંગ છે.

તેથીજ એવા મૂઢ અને વિપયવાસનામાંજ ખરૂં સુખ માની બેઠેલા અધમ મનુષ્ય સાથે બિચારી નિષ્પાપ ક્રમુદિનીના સંસાર જોડવામાં ઇશ્વર રાજી ન હતો.

(૨)

કિતાબો ઈશકની ખોલી, ઉથામ્યાં પ્રેમના પોથાં;
વિષમ છે ડંખ પ્રીતિના, વિકટ છે સ્નેહ રસ્તા ત્યાં.

ત્વમ્ જીવતં ત્વમસિ મે હૃદયં દ્વિતિયં ।

ત્વં કૌમુદિ નયનયોરમૃતં ત્વં અંગે ॥

‘ પદ્મારો પ્રિયતમ ! ’ ઉક્ત કથિત શ્લોકનું ઉચ્ચારણ કરતાં એક આગન્તુક યુવાનને એક મુગ્ધા-બાલાએ આદરમાન આપ્યું. બાલાના મુખપર કંઈક રિમત હામ્ય ફરકયું. હાલુ પછી તે સુપ્ત થયું અને શોક છાયા તેને સ્થાને પ્રસરી. યુવક શોક છાયા જોઈ આશ્ચર્ય પામ્યો અને બોલ્યા ‘ કુમુદે ! આ શું ? ’ ક્રમુદિની પ્રત્યુત્તર આપતાં ગગમગી થઈ ગઈ ‘ વિનોદ ! હવે મારું તમારે સ્મરણ નહિ કરવું જોઈએ. ’

[૭]

નારો કહ્યું છે કે પરમ દિને મારા લ.....' અગાડી ખાલા
બેસી શકી નહિ, અસ્પષ્ટ શબ્દે બોલતાં આખર તે ધ્રુસકે ધ્રુસકે રોઈ
પડી. હૃદયનો ઉભરો ખાલી થતાં સુધી ખાલિકાના દિ ચક્ષુમાંથી
અશ્રુનો વર્ષાવ ચાલુ રહ્યો.

વિનોદ્યંદ્ર તો જોઈ જ રહ્યો મતિમંદ બની ગયો સ્તબ્ધ થઈ
ગયો તે દ્વાર પ્રતિ જતાં જતાં એટલું જ બોલ્યો 'કુમુદિની' ! આ
છેલ્લો મેળાપ:—

સુખે જાતું, સુખે થાતું, મને દર્દ કશું નથી.
હવે આ જોગી તારાને, ખાખની કરી કમી નથી.

વિનોદ આલ્યો કિતુ તે ક્યાં જતો હતો તેનું તેને મુદ્દલ ભાન
ન હતું. તે ઉકત ઉદ્ગાર કાઢતો આલ્યો જતો 'કમળ કુમળ'
બ્રમર ભોળો બ્રમર ભોળો દિવાનો છે,

જે જેનું, ન તેનું, પ્રેમી પહાડ પાણી છે.
અરે મનજી મુસાફિર તું બાહેતર જ બિયાબાનો.
પ્રિત્તિ કર પક્ષીથી પ્રીતે, પ્રેમી પહાડ પાણી છે.

શુ પ્રેમનું ફળ આવુંજ હશે ? શુદ્ધ સાત્વિક પ્રેમની કસોટી
આમજ થાય છે ? ખરેખર કહ્યું છે કે:—

'કદિ જો ચાહે તું રમણિય મણિધારી જગમાં,
કદિ જો ચાહે તું, રતિરસ મદ દારી જગમાં,
કદિ જો સાહે તું, વસુમતિ રમાધારી ઉરમાં.
ન અહાતો તું સ્વાર્થી પ્રણય રસ ભીની તર લતા.'

પેલી તરફ કુમુદિનીની શી અવસ્થા થઈ? વિનોદને જતો બોલ
હા.....ય.....વિ.....નો.....હ ! એમ એક ઉપલુ નિશ્વાસ મૂકી
ખિંજાના પર તે પટકાઈ પડી તે બેહોશ થઈ ગઈ. પ્રિય વાંચકો !
કુમુદિનું આંખનું દિવ્ય તેજ ક્યાં ગયું ? તેનો સર્વથા લોપ થયો
હતો. જે નેત્ર નિહાળતાંને વારજ આંખ ત્યાંને ત્યાંજ ઠરી જતી તે
નેત્રો અત્યારે નીચા ઢળી ગયા છે. જે અપૂર્વ મૂખમંડળ નિહાળતાં
રૂપગર્વિતા યુવતિઓના ગર્વ ગળી જતાં, તે મૂખમંડળ ઉપર અત્યારે
તે તેજ નથી, તે પ્રસન્નતા નથી, સર્વ અલોપ થયું છે. તે નિમિત્ત
હાસ્ય નથી કે જેના ફરકવાંથી જનલે અમૃત હમણાં વર્ષાવ કરશે
એમ લાગતું. નાગકેલુસમ કેશ પણ અસ્તવ્યસ્ત થઈ ગયા હતા.
આ સર્વનું કારણ ખુલ્લુંજ છે. (વિનોદ) ચંદ્ર વિના કુમુદિની
પ્રકૃતિલત હોય એ કેમ સંભવે ? કુમુદ (પુખ્ત) ને પોતાના પ્રિય-
તમને ફરી મળવાની આશા હોય છે એટલે તે કંઈ હિંમત રાખી
વિયોગ સમય વ્યતિત કરે છે. પરંતુ આતો છેકજ નિરાશ-ભગ્નાશ
થઈ જવાની બાબત હતી ત્યાં હિંમત ક્યાં સંભવે ! હાલુ અંધ
પછી કુમુદિની જગૃત થઈ તે પોતાના મનોરાજ્યમાં કલ્પવા લાગી
હા ! પિતાજી વારંવાર કહેતા કે વિનોદ મને બહુજ બહાલો લાગે છે
અને કુમુદિની હું એનેજ અર્પણ કરીશ આથી અમે સ્નેહ સૌંદર્યમાં
જોડાયા અને તેથી.—

‘ હું નાનપણથી આશ આથી ઘણી ધરી મુખ માણતી,
પણ હાય ! હિંદુ તણે લલાટે લખ્યા ન લેખો બાણતી. ?

પિતાજી પણ શું કરે ? ‘ મોતી મહાલ ’ અથવા ‘ કાલી
માતાનો હાર ’ વેચે તો ન્યાતમાં આખર જાય પરંતુ પુત્રિ વેચવામાં
જાતિબધુ આખર ગમેલી માનતા નથી.—

[૯]

આ હિંદુ લોકોનો ચાલ જોઈ મહિએ આચરવાનો,
જઈ જતાની પાછળ કુવે પડી મરવાનો
હશે ! હવે આ સર્વ તરંગો નકામા છે. ‘પડ્યું પાતું સુધારી લેવું’
એમાંજ મોટપ છે.

નલિનીકાંત આ સર્વ પ્રકાર દિવાનખાનામાંથી જોતાં હતાં
તેઓ તુર્તજ પોતાની પુત્રિ સમીપ આવ્યા અને પુત્રિને પોતાના
અંકમાં સુવાડી. ઉભય ગળગળીત થઇ ગયાં. આ સમયનો દેખાવ
પાપણ હૃદયને પીગળાવવા બસ હતો પિતાએ પોતાનો હસ્ત પુત્રિના
વાસા પર હેતથી ફેરવ્યો અને બોલ્યા ‘ બેટા ગભરાઇશ નહિ હું
હવે તને મારા હસ્તે દુઃખસાગરમાં નહિ ધકેલું ’

નલિનીકાંતે તાપ્તગ્નોત્પ પોતાના સોલીસીટર નકુલેચંદ્ર બેનર્જી
ને ટેલીફોનથી ‘ મોતી મહાલ ’ માં આવવા પ્રાર્થના કરી. નકુલ-
ચાણુ આવ્યા તેને નલિનીકાંતે પોતાની પરિસ્થિતિનું વર્ણન કરી કહ્યું
‘ બાબુજી ! મારી આવી સ્થિતિ છે અને તેથી હું મારું અવશેષ
રહેલું ઘરેણું ‘ કાલિમાતાનો હાર ’ વેચવા કાઢનાર છું. ’ નકુલચાણુ
આજ્ઞાત સાંભળી અત્યંત શોક પામ્યા. આપણા એક અસીલની
અતી રીતે આખરે જાય એ તેમને અત્યંત ખરાબ લાગવાથી તે
બોલ્યા ‘ નલિનીકાંત ! આપની આવી સ્થિતિ સાંભળી હું ઘણો
દિલ્લખીર થયો છું. અને હું ધારું છું કે આપને એક લક્ષ રૂપયાનો
એક લખી આપું તો આપનું સકટ નિવારણ થશે અને કુસુમિનીનું
દુઃખ નાશ પામશે. આપે ‘ કાલિમાતાનો હાર ’ મારા હસ્તકમાં
રાખવો અને જ્યારે કામ પડે ત્યારે લઈ જવો આપે રૂપીયા વાળ્યા
પછી એ હાર આપતોજ છે. પણ હું એક એક લખી આપું કે ? ’

અંધને સજ્જ મળે, દરિદ્રને ધન મળે, તેના કરતાં અધિક આ-
નંદ નલિનીકાંતને થયો નલિનીકાંતે એક લીધો અને નકુલખાખુનો
અંતઃકરણ પૂર્વક ઉપકાર માન્યો. નલિનીકાંતે નિશ્ચય કીધો કે સ-
ર્યકાંતને આ વાત જાણાવવી નહિ. બીજા દિનથીજ 'મોતી મહાલ'
શ્રંગારાયમાન થવા લાગ્યો. તેના વિશાળ કંપાઉડમાં એક સુંદર
માંડવો બંધાવો શરૂ થયો. સૂર્યકાંતને મન તો એમજ હતું કે આ-
પણજ લગ્નની સર્વ તૈયારી થાય છે. વાયે વાત પ્રસરી ગઈ.
તે લગ્ન દિવસનું પ્રાતઃકાળ હતું.

હમણા તેડવા આવશે, પછી બોલાવવા આવશે, એમ ધારી
સૂર્યકાંતશ્રીએ પ્રાતઃકાળથી દોરો કર્યો હતો. ચાર વાગ્યાનો સમય
થયો પરંતુ નલિનીકાંત તરફથી ચક્ષુ સંરખું પણ આવ્યું નહિ. હવે
સૂર્યકાંતને ગભરામણ શરૂ થઈ. તે મોટોરમાં બેસી 'મોતી મહાલ'
જવા નિકળ્યો. દરવાજામાંજ અમ્રખ્ય મનુષ્યનું ટોળું જામેલું હતું
આગળ જતાં 'રઝાક બેંડ' નું સુંદર વાળું વાગતું હતું. સૂર્યકાંતને
મંડપમાં જતાં અત્યંત પરિશ્રમ લાગ્યો. ત્યાં જતાં તેણે જે દ્રશ્ય
જોયું તે ઉપરથી તે એટલો ક્રોધાયમાન થયો કે એક ઝપાટામાં તે
આરકત નેત્રે નલિનીકાંત સન્મુખ જઈ આરડ્યો 'નલિનીકાંતે'
નલિનીકાંતે સ્મિત હાસ્ય કરી તેને મખમલ સજ્જત ખુશી પર
બેસાડ્યો અને ખીશામાંથી ૮૦ હજારનો એક કાઠી શાંતિથી સૂર્ય-
કાંતના હસ્તમાં આપી બિભો રહ્યો. પરંતુ સૂર્યકાંતને આ સમયે એકની
જરૂર ન હતી. મળેલાં અપમાનનો યોગ્ય પદ્ધતિ લેવાનો વિચાર કરી
તેણે ત્યાંથી ચાલતી પકડી, પ્રિય વાંચક ! એ ઘોંટાળો શું હતો ?
સૂર્યકાંત આવ્યો તે પૂર્વે વિનોદ કુમુદિની સંલગ્ન થઈ ગયા હતા.

અને તે સમયે કન્યાદાનની ક્રિયા ચાલતી હતી. વિનોદ અત્યંત હેં-
 મિયાર હતો તેનાં માઆપ ગુજરી ગયાં હતાં. નલિનીકાંતનો વિનોદ
 'સહજમાઈ' થાય એવો કેટલા દિન પૂર્વેના મનોદય હતો. કિંતુ આ
 કળ' ભાર તળેથી મરતક ઉન્નત કરવા તેણે અયોગ્ય પગલું આદ્યું
 હતું. પરંતુ ધર્મિયે તેમાંથી પણ તેને બચાવ્યો. લગ્ન થયા પછી થોડે
 દિને નલિનીકાંતે હીરો ચૂસી પ્રાણુ ત્યાગ કર્યો. મરણ પૂર્વે તેણે
 મૃત્યુ પત્ર કયું હતું; તેની અસલ નકલ નકુલબાબુ પાસે હતી.
 નલિનીકાંતના મરણના સમાચાર સાંભળ્યા પછી સર્વ લેણદાર નલિ-
 નીકાંતને બારણે જઈ ઉભાં. સૂર્યાકાંત પણ પોતાના ૮૦ હજાર રોકડા
 લેવા ત્યાં ગયો. એટલામાં નકુલબાબુની મોટોરનો ધ્વની સર્વને કણ
 અથડાયો. અને મોટોર 'મોતી મહાલ' આગળ થોભી. તેમાંથી
 નકુલબાબુ ઉતર્યા. તેમને જોતાંજ સૂર્યાકાંતનાં તો મોતીઆજ મરી
 ગયા. સૂર્યાકાંતનો દાવ નિરાળો હતો. તેની ઇચ્છા નલિનીકાંતનું સર્વ
 કળ' ફેડી 'મોતી મહાલ' હસ્તગત કરવાની ઇચ્છા હતી. નકુલ-
 બાબુ અને તેમનો કઝાક દિવાનખાનામાં આવતાંજ સર્વ શાંતિ
 પકડી સ્તબ્ધ થઈ ગયા. આ દેખાવ જોઈ એમ લાગતું હતું કે આજ 'મોતી
 મહાલ' ॥ ખરા માલિક છે. આકી સઘળા લુચ્યાઓની મડળી છે.
 અને એ વાર્તા કઈ ખોટી નહતી. નકુલબાબુનો દરોરો વિલક્ષણ હતો.
 ખૂદ હાઇકોર્ટમાં તેની એવી ખ્યાતિ હતી કે નકુલબાબુના હસ્તમાં
 જેનો કેસ આવ્યો તેનો જયજ થાય તેની કેસ ચલાવવાની સુંદર
 રીતિથી ન્યાયાધિશ પણ છફ થઈ જતા. નકુલબાબુનો ચહેરોજ પાણી-
 દાર અને લવ્ય હતો તેથી સહજજ સર્વ પર તેની છાપ પડતી. પ્રવેશ
 કરતાંજ પોતાની તિલ્કણ દ્રષ્ટિ નકુલબાબુએ સૂર્યાકાંત પર ફેરવી. તરતજ

તેમણે પાસે ઉભેલા ગુમાસ્તાને ધ્રિશારત કરી કે તેણે ખીશામાંથી એક ચોપડી કાઢી પહેલુંજ નામ 'સૂર્યકાંત' પોકાયું. 'આપનું કેટલું લેણું છે ?' પ્રશ્નનો ઉત્તર નમળ્યો. સૂર્યકાંત ક્ષણેકવાર નીચું નિહાળી રહ્યો પછી જવાબ દીધો કે મેં સર્વ કર્જ પતાવી (નલિની કાંતનું) 'મોતી-મહાલ' હસ્તગત કરવા ધાયું હતું તે પ્રમાણે હું 'મોતી-મહાલ' ની ઇચ્છાથીજ અત્રે આવ્યો છું. આ સાંભળી નકુલેશચંદ્ર ગુસ્સાથી બોલ્યા 'આપની પાસે તેને માટે પૂરાવો છે ?' જેટલા ગુસ્સાથી નકુલબાબુ બોલતા હતા તેટલીજ શાંતિથી સૂર્યકાંતે જવાબ વાળ્યો 'હા ! મૃત નલિનીકાંત જેડે મારે કરાર હતો કે ઇસ્ટેટ ઉપરનું સર્વ કર્જ ફેડી તે મારે હસ્તગત કરવું, મારા ૮૦ હજાર તેમની પાસે લહેણા છે એ વાર્તા જગજાહેર છે' નકુલબાબુએ તરતજ બે સશક્ત પહેલવાનોને બોલાવ્યા અને સૂર્યકાંત જે સીધી રીતે બહાર ન નીકળે તો ધક્કા મારીને કાઢી મુકવાની સખ્ત આજ્ઞા કરી. નોકરોએ પ્રથમ તો સૂર્યકાંતને બહાર જવા નમ્રતાથી વિનવિ કરી. પરંતુ સૂર્યકાંત કંઈ એક સાધારણ વ્યક્તિ નહતી. આવા મોટા શેઠીઆને ધક્કા મારી કાઢવાની શક્તિ નોકરોના અગમાં નહતી, એ વાત નકુલબાબુના લક્ષમાં હતી તેથી અલ્પ સમય પોતાનો ગુસ્સો દબાવી તેઓ બોલ્યા 'સૂર્યકાંત ! આપના સરખા ગૃહસ્થ મનુષ્યને નલિનીકાંતના મરણ પ્રશ્નાત આમ કરવું શાંભિ નહિ. મોતી મહાલ અદલ આપની પાસે કંઈ પણ પૂરાવો હોય તો ખુશીથી કાટમાં રજૂ કરજો. હું 'મોતી-મહાલ' નો માલિક અથવા અજ્ઞાન વિનોદ-કુમુદિની નો પાલન કરતાં છું, અને તેથી હું તમને હુકમ કરું છું કે 'મોતી-મહાલ' માં આજ પછી પણ મૂકવો નહિ. 'મોતી મહાલ' મેં વેચાણ

હોય છે તેનો મારી પાસે સખળ પુરાવો છે. મૃત્યુપત્ર અથવા ખરિ-
દીના ખીબા કાગળ પત્રોની નકલ જે આપને જોઈતી હશે તો ખુશીથી
પુરસદની વેળાએ અમારા મહેતાજી આપને ખતાવશે. અને જે આપને
૮૦ હજાર રૂપીઆ જોઈતા હશે તો તે હમણાં ને હમણાં મળશે.
તરતજ મહેતાજીએ પૂર્વનો મુખઈ એકનો એક તેના હસ્તમાં આપ્યો
સૂર્યકાંતનું મસ્તક એ એક જોઈ પુનઃ બ્રમણ કરવા લાગ્યું. તેણે તે
એક તપાસ્યો અને ખીશામાં મૂકી ચાલતી પકડી. ઇતર લેણદારોની
નાની રકમો ભરપાઈ કરવાનો મહેતાજીને હુકમ આપી વિનોદ-કુમુ-
દિનીને એ શિખામણના બોલ કહી, નકુલબાબુ વિદાય થયા.

(૩)

સુખીઆ દુઃખીઆ થાય, વળી દુઃખીઆ સુખીઆ બને
કુંદરત ના પલટાય, ભવિષ્ય ભુલવણી અવનવી.

પાપી પાપ પ્રયત્ન કરી મરશે પણ અતેતો સત્યજ તરશે.

સત્યમેવ જયતે.

દ્વિતિય દિને પ્રાતઃકાળે બનેલા એક ભયંકર બનાવે સર્વના
અંતઃકરણ ધરધર કંપાવી નાંખ્યા. કોઈ દુષ્ટે ‘મોતી-મહાલ’ માં
આગ લગારેલી હતી. ‘મોતી-મહાલ’ આજ ભસ્મી ભૂત થઈ ગયું,
માત્ર મનુષ્યોજ સુખરૂપણે બહાર નિકળ્યા, જલયંત્રમાં કંઈક બિગાડ
થવાથી વખત સર પાણી નહીં મળી શક્યું એટલે આગ પાંચ

છ કલાક ચાલુ રહી. અને આવી રીતે લગ્ય અને સુંદર ઈમારત
 'મોતી મહાલ' ને અગ્નિનારાયણે સ્થાપા કરી. કુમુદિની અને સર્વ
 નોકર વર્ગ નકુલમાણુ કને જઈ રહ્યા. થોડા દિનમાં એક ગુપ્ત વાતની
 ખુલાસો થવાથી આગ કોણે કોણે લગાડી તેનું પરિસ્ફોટન થયું. પૂર્વ
 પ્રકરણુ પરિચિત મા. આરટન-કલોરિજરનો ઉપ પતિ અને સૂર્યકાં-
 તનો ફેડ એક દિવસ મદિરાનું પાન કરી બેભાન સ્થિતિ પામેલો વિક-
 ટોરિઆ ગાડનમાં પોલીસને માલમ પડ્યો. શુદ્ધિ આવી ત્યાં સુધી
 પોલીસે લતાપ્રહાર તેનાપર ચાલુ રાખ્યો. પરંતુ આ રાજેશ્રી તો મદનની
 ધનમાં 'મોતી મહાલ' ની આગ સંબંધી યદ્વાતદ્વા બકવા લાગ્યા.
 આ જોઈ પોલીસે સર્વ વર્તમાન ઉપરિ કોનસ્ટેબલને જણાવ્યાં. તેણે
 પોલીસ સુપ્રીટેન્ડેન્ટને જણાવ્યાં તેણે આરટનને બોલાવી આગ સંબંધી
 પ્રશ્ન માંડ્યું. પણ પોતેશ્રી જાણે 'ઇડિયન ન્યાખ' હોય ને એવી
 મગજથી અને ઉદ્ધતપણથી જવાબ આપવા માંડ્યા. સુપ્રીટેન્ડેન્ટને
 આ પરવડ્યું નહિ તેણે પોલીસને તેને ફટકા લગાવવાનો હુકમ આપ્યો.
 વાસ્તવિક રીતે તેઓ આરટનને આગખતાં નહતાં. ફટકાં પડતાંજ
 આરટનશ્રી પગે પડવા લાગ્યા. દારૂના કેશમાંથી શુદ્ધિમાં આવ્યા પછી
 ફટકાના મારની અસર થતાંજ તેણે પોતે સૂર્યકાંતને ગ્રહેલેલો હતો
 અને તેના કહેવાથી આગ લગાડેલી હતી એ સર્વ કહી દીધું. પોલીસ
 સુપ્રીટેન્ડેન્ટે આ કેસ મેજિસ્ટ્રેટ સન્મુખ રજુ કર્યો. રીત પ્રમાણે કેસ
 શરૂ થયો. સૂર્યકાંતે આ કેસમાં પાણીની માફક પૈસા વહેતાં મૂક્યા
 પણ કંઈ વળ્યું નહિ. ઉલ્ટું આવું નીચ ફૂલ્યું કર્યું. બદલ આરટન
 જેટલી સાત વર્ષની કેદખાનાની સજા થઈ. અને આખરે સત્યનો
 જય થયો. પરંતુ આવડા મોટા બંગલાને એકલા આરટને આગ લગાડી

[૧૫]

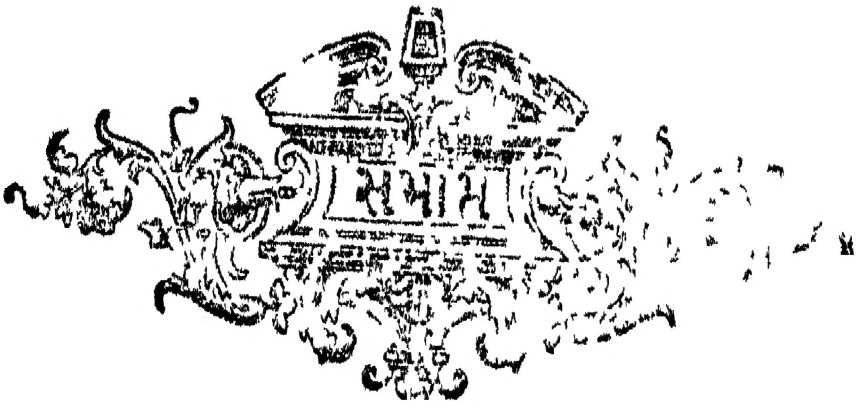
એ ઘણું આશ્ચર્યકારક હતું. કિંતુ કેટલાં જુવાનીમાં તેણે સર્વ ખુલાશો કર્યો. 'સૂર્યકાંતના કહેવા પ્રમાણે રાત્રિના ૧૨ ના સમયે મારી મદદે સોંપેલા એક કદાવર મનુષ્યની ખાંધપર ચઢી દિવાલપર પગ મૂકી હું કંપાઉડમાં ફર્યો. પછી મેં પાસેની ખડકીનું બારાણું ઉઘાડી પેલાને મેં દાખલ કર્યો તે પોતાની સાથે દારૂની બે પીપ લાવ્યો હતો. પ્રથમ અમે આ પીપોનો ઉપયોગ દિવાનખાનાના દ્વાર આગળથી શરૂ કર્યો અને થોડે દુર બે નાના ખાડા ખોદી સુરંગનો દારૂ પેટાવ્યો. અરુપ સમયમાં એક ભયંકર અવાજ સર્વ લોકોએ સાંભળ્યો. નોકર લોકોની બહાર આવવાની ધાંધલ શરૂ થઈ. પ્રથમ તેઓનું લક્ષ અવાજ તરફ ગયું નહિ. આ સંધિનો લાભ લઇ અમે જીવ લઈ નાહ, તરતજ ફાયર બ્રિગેડનો બોલો દણડાણુ અવાજ કરતો આવ્યો પણ પાણી બંધ થયું હતું. આ પાણી કેવી રીતે બંધ થયું હતું તેની મને ખબર નહતી. થયું. બારટનની જુવાનીથી સૂર્યકાંતના વફીલની તો જીભજ શિવાઈ ગઈ. હવે આગળ કેસ કેવી રીતે ચાલે? એમ સમજી તેણે તો ચાલતીજ પકડી. પત્યું. જગતની રીતજ આવી છે. જે સૂર્યકાંતને મોટા મોટા ઉમરાવો સલામ કરતાં તેજ સૂર્યકાંતને અજાણ તેનું કૃષ્ણ કારસ્થાન બહાર પડવાથી એક જા રૂપીઆનો પગારદાર પોલીસ ધકકા મારતો હસ્તમાં ભેરવેલી લોખંડી બેડીઓ ઝાલી લઇ જવા લાગ્યો. આવી રીતે સૂર્યકાંતના આશ્ચર્યનું છેવટ આવ્યું.

નલિનીકાંતે 'મોતી મહાલ'નો વીમો ઉતારાવ્યો હતો, કેટલા વર્ષો થયા ભેગી થતી વીમાની રકમ હાથમાં આવતાં નકુલબાબુએ

[૧૬]

તેજ જગ્યાએ એક સુંદર બંગલો બંધાવ્યો. જોકે તે બંગલો મોટી મહાલ જેટલો વિખિતરું નહિ હતો કિંતુ ખીણ બાબતોમાં અનુકરણીય હતો, તે બંગલાનું નામ 'કુમુદિની મહાલ' પાડવામાં આવ્યું. બામ્બે યુનિવર્સિટીની ડીગ્રી લઈ વિનોદ ઇંગ્લંડ ગયો અને આ વર્ષે Bar-at-law. બની આવ્યો અને નકુલબાબુની સહાયમાં રહેવાથી તેનું પણ વજન પડવા લાગ્યું. કુમુદિનીને આ વર્ષે એક પુત્ર પ્રસવ થયો અને તેના કેમલ અવાજ સંવતે આનંદ પમાડવા લાગ્યો તે પુત્રનું નામ સુધાકર પાડ્યું.

ચમત્કાર ત્યાંજ નમસ્કાર.

જ્યોતિષ્ય તત્વસાર

અને

ભાવિષ્ય ફળદર્પણ.

જન્મોત્તરી, જન્માક્ષર, પ્રજ્ઞોત્તરી, વર્ષફળ વિગેરે
અનાવનાર તેમજ તપાસીને આખી જીવગીતો વર્તારો
કરી દરેક પ્રશ્નના ખુલાસા આથે મનનું ધારણું પ્રશ્ન
કળકમાં વગર ફીથી કહેનાર. સ્ત્રીઓને ગર્ભ ધારણ
થવાની દવા મફત.

અડધા આનાની ટીકીટ મોકલી પ્રાઈમરીસ્ટ મંગાવો.
મેલાપ સવારના ૯ થી ૧૨, માંજે ૪ થી ૬.

જ્યાતેષિ:—રેવાશંકર ભવાનીશંકર.

૭૦ છાપરીઆશેરી—સુરત.

ગડગડાટ! ભડભડાટ!! કમકમાટ

ઓય બાપરે—! માર્યા! વળી એ શું
અરે બહીશો! એતો નીચે લખેલી ડિટકટીવ નોંવેડ
ઉપર લખેલ બનાવ આવે છે. ત્યારે એનું નામ શું

માથા વિનાનું મુડદું

થાને

દશ દિનની દોડધામ

કેમ આંહોળ! તામપરથીજ અનુમાન બ
છેને? એની અંદર ગડગડાટ કરતા પાખંડી મનુષ્યોના
કૃત્યો આપનું લોહી ધમધમાવી નાખશે. કુચ મનુષ્યોના
કુર્કમ વાંચી આપને કમકમાટી છુટશે. પરંતુ આખરે
'મૃશ્વર પાધરો તેનો વેરી આંધળો' એ કહેવતાનુમાર,
દયાહિન મનુષ્યો દયારૂપ ભોતે ભડભડાટ બગશે ત્યારે
આપને સતોષ લાગશે. ખરેખર એ ચમત્કારિક તથા
હાસ્યભરિત પુસ્તક અવશ્ય વાંચવું જ જોઈએ. માટે
જલ્દી મંગાવો નહિ તો ૦-૪-૦ વધારે ખર્ચતા પણ
રહી જશે તો અકળાશે મુઝાશે-પસ્તાશે

વળી લાઈબ્રેરીઓને માટે ફક્ત ૦ ૬ ૦ અન્ય ગ્રાહ
કોને સંગ્રહેંગર સુધી ૦ ૮ ૦ વળી એક ઉત્તમ વાર્તાનું
પુસ્તક ભેટ પાછળથી ૦-૧૨-૦ ૧૭૫ પૃષ્ઠ ઉત્તમ છપાઈ.
સંખે.—પી. આઈ. એન્ડ કો. ગાલાળ રોડ-મુરત.

મુંત ન જાણાય તો ઉપર આવેલા પી " રાંદેર " પ્રીન્ટી

પ્રેસમાં રીલાસ હુલબદાસે આપી

